

Fra: Kjartan Espeland, kjartan_espeland@hotmail.com

Til: Opplæringslovutvalget

Dato: 13.09.2019

Innspill vedr. Opplæringslovens kapittel 9A, og hvordan den bør endres

Jeg har jobbet som lærer i over 20 år, og jeg har kjennskap til mange mobbesaker, både som pappa og lærer. Jeg har stått i tøffe og krevende mobbesaker, knyttet til egne barn, og jeg kjenner til mange familier som har opplevd det samme. Ett fellestrekk er ordet avmakt. Det hjelper faktisk ikke å si ifra, for det blir ikke alltid bedre. Jeg har selv erfart at mine egne barn har opplevd mobbing og krenkelser. Min erfaring er at barna er prisgitt lærere som ikke alltid vet hva de skal gjøre, og mer eller mindre tilfeldige voksne i det kommunale hjelpeapparatet. Det er altfor ofte tilfeldigheter som avgjør om barna får riktig hjelp. Min erfaring er at skoler og skoleeiere trenger veiledning og rask hjelp fra kompetente og tilgjengelige folk i skolemiljø saker.

Barn og foreldre blir satt i en avmaktssituasjon (f.eks. bekymringsmeldinger til barnevernet, pga. fravær, når skolen er et utrygt sted), når mobbing ikke blir stoppet med en gang, og de ansvarlige (skoleledere og kommunalsjefer/rådmenn) blir ikke holdt ansvarlige, selv om de har det juridiske ansvaret.

Mobbetallene er stabilt høye (jfr. de siste elevundersøkelsene), og ansvaret pulveriseres, ved at kommuneadministrasjoner, rektorer og fylkesmannsembeter som utøver ulik praksis, prøver å løse slike saker. Skoleeiere trenger ofte hjelp fra folk med veiledningskompetanse, og det får de ikke hos Fylkesmannen. Det barna våre trenger nå, er først og fremst en uavhengig klage- og veiledningsinstans, i tillegg til en holdningsendring (Trygghet først, fordi det er en forutsetning for læring). Det må vedtas nå, fordi mange tusen barn og unge trenger rett hjelp til rett tid!

Udir skriver i sin evaluering: «Flere elever blir hørt og får hjelp, men det er fortsatt ulik praktisering av regelverket og utfordringer i dokumentasjonsarbeidet på skolene.» og: «Det er stor variasjon i saksbehandlingstiden hos fylkesmennene, og saksbehandlingstiden kan være lang.» Dette ble ministeren og departementet gjort oppmerksomme på, allerede for snart tre år siden (oktober 2016), av barn og foreldre som har kjent det på kroppen. Før lovendringen ble vedtatt for to år siden, valgte man å ignorere ønsket om en uavhengig klageinstans.

Udir skriver at få klagesaker blir behandlet hos dem. Familier flest stopper hos fylkesmannen, for de får ikke hjelp derfra. Hvis et barn får medhold i en klage ca. 3 måneder etter, stopper det ikke mobbingen. Arbeidet med mobbing oppleves som byråkratisk og tidkrevende, for familier som står i slike saker. Barn som opplever et utrygt skolemiljø, og ikke får hjelp på skolen, opplever avmakt i et system som ikke hjelper barnet i en situasjon som er både akutt og krevende (jfr. første avsnitt).

Barneombudet skrev sin rapport «God hjelp til rett tid», og den problematiserer skoleeiers varierende kunnskap, kompetanse og holdning, når det gjelder skolemiljø. Det må finnes en løsning på hvordan man tenker at barn skal ivaretas på en forsvarlig måte, knyttet til barns rettigheter. Jeg har selv jobbet med skolemiljø, og min erfaring er at det var lettere å arbeide med skolemiljø saker da skolene skrev enkeltvedtak, og de gangene man fikk adekvat veiledning. Mange skoler og kommuner kjøper nå tilfeldige antimobbeprogram, for å få veiledning. De er utarbeidet av tilfeldige aktører, og de tar seg som oftest godt betalt.

Slik jeg ser det, er det en liten nedgang i mobbetallene, til tross for en lite målrettet politikk fra regjeringens side. Jeg tror at nedgangen først og fremst kommer av bedre forståelse på skolene og forskning, uavhengig av lovendringen i 2017.

Kunnskapsministeren påstår at flere elever blir hørt – skyldes det lovendring eller økt bevissthet og forskning? Jeg lurer på om ministeren har tenkt over hvorfor mobbetallene kun har gått ned med noen desimaler i år, for første gang på lenge. Skyldes det naturlig variasjon, eller er det en reell endring? Jeg håper at det er det første. Den vedtatte nullvisjonen fra to år tilbake, gir grunn til å spørre om kunnskapsministeren virkelig er fornøyd med tallene fra de siste årenes undersøkelser.

Det er på tide å innføre en nulltoleranse mot voksnes bagatellisering av at barn ikke har det bra, i offentlig omsorg. Barnekonvensjonen må være prioritert høyest, i alle saker som handler om barn og unge.

Hva tenker man når fylker nå blir slått sammen? Det ble bestemt at fylkesmannen skulle være klageinstans, fordi de er tett på kommunene og barna. Nå vil avstandene øke. Argumentet om «nærhet», for å beholde fylkesmannen som klageinstans, er i alle fall mindre nærliggende. For noen oppleves mobbeombudene som sterke og klare, og til barnets beste, mens andre familier sier at mobbeombudene ikke kan sanksjonere overfor skoler, og dermed klarer de ikke å hjelpe til med å stoppe mobbingen. Jeg mener at mobbeombudene bør videreføres og flyttes til en uavhengig klage- og veiledningsinstans, som de har gjort i Sverige.

Mobbeombudet i Oslo har gjort en stor jobb med å forankre Barnekonvensjonen og verdiene fra ny overordnet del, og det foretas en grundig gjennomgang av hjelpeapparatet i kommunen. Her knyttes kapittel 9A sammen med fagfornyelsen, Barnekonvensjonen og nytt kunnskapsgrunnlag om faglig og sosial tilhørighet, til en felles plattform. Det står i sterk motsetning til at foreldre og elever venter i uvisshet om når de får svar på klager. Barn må slippe å vente i månedsvis på å trygges på skolen. De trenger tidsfrister, og de trenger trygge voksne! Se til Oslo, denne gangen.

Menneskerettighetene skal gjelde fra fødselen, og barna har fra rett til å bli møtt som fullverdige mennesker, med de samme rettighetene som voksne mennesker. Barnekonvensjonen har vært grunnlovsfestet i fem år, og lovfestet i 16 år. Barn er ikke «human becomings»; barn er «human beings»!

- 1) Få på plass en uavhengig klage- og veiledningsinstans, med et klart og tydelig mandat. Skolemiljø og mobbing er ikke bare et skoleproblem, men også et folkehelseproblem. Det er en av flere grunner til at fylkesmannen ikke bør være klageinstans i skolemiljø saker.
- 2) Sørg for at alle elever på norske skoler får akutt hjelp i mobbesaker, av kompetente og trygge voksne. Vi trenger folk med spesialkompetanse på skolemiljø som rykker ut og gir øyeblikkelig hjelp til skole og barn i akuttsituasjoner. Vi som arbeider i skolen kan ikke nok om å løse krevende mobbesaker, og vi får ikke adekvat veiledning fra fylkesmannen. Det fører til at mobbesaker ikke løses raskt nok.
- 3) Ta bort tenkning knyttet til ideologi i dette spørsmålet. En trygg og god barndom blir til hvis man tenker holistisk. Gi barna våre en bærekraftig barndom, der det viktigste er å ta vare på hverandre og stå opp mot urett.
- 4) Når skolemiljø dessverre skal styres politisk, må man se til nyere forskning om hjerneforskning/ nevrobiologi og menneskelige behov for tilhørighet og sosial eksklusjonsangst, for det er bl.a. her skoen trykker.
- 5) Det må ERKJENNES og AKSEPTERES at det er jobbet altfor dårlig på dette området, i altfor mange år! Nå er det på tide med HANDLING, uavhengig av politisk tilhørighet! Dette har ikke noe med politikk å gjøre! Dette handler om verdier og medmenneskelighet.

Nå håper jeg at alle barn og unge får endringer som er til barnas og ungdommens beste!

Del 2:

Jeg skrev et åpent brev til stortingsrepresentanter og regjeringen om mobbing, 25. juni. Der skrev jeg bl.a. at barn ikke kan vente i månedsvis på å få hjelp, etter at de har opplevd mobbing. Slik jeg ser det, trenger disse 50-60.000 barna kompetente voksne som kan hjelpe dem og skolene med å få slutt på mobbingen, i tillegg til en uavhengig klage- og veiledningsinstans, som de har hatt i Sverige i mange år. Dette brevet ble publisert i Utdanningsnytt.

<https://www.utdanningsnytt.no/kunnskapsdepartementet-mobbing-opplaeringslovens-9a/barn-ma-slippe-a-vente-i-manedsvis-pa-a-trygges-pa-skolen/205094>

Etter at jeg publiserte brevet mitt, har jeg fått mange tilbakemeldinger:

To tilbakemeldinger jeg har fått, er fra foreldre til barn som ikke overlevde mobbingen. Barna er borte. Ugjenkallelig og uopprettelig. Selvmord er en konsekvens av mobbing. For de etterlatte er ikke mobbing et folkehelseproblem; for dem er det mye verre! Mange barn og unge ønsker ikke å leve, etter at de har blitt utsatt for mobbing, og noen overlever altså ikke livstruende fysiske og psykiske skader som de blir påført, bl.a. på skolen. En av disse foreldrene forteller at h*n fikk avslag på sin klage til fylkesmannen, etter at barnet gikk bort, til tross for at skolen var varslet flere ganger om mobbingen. Den etterlatte foresatte var altså rettsløs, etter at barnet gikk bort.

En annen mamma fortalte meg sin historie om en flere års lang kamp mot en kommune som motarbeider mor og barn, og mot en fylkesmann som ikke hjelper barnet. Det gjør et sterkt inntrykk, og jeg reagerer sterkt på påstander om at fylkesmannen har blitt «foreldres advokat» i mobbesaker, for denne mammaen kan bevise at det ikke stemmer, og jeg har fått lov til å lese dokumenter som beviser at barnet har blitt sviktet. Ett av dokumentene viser at barnet forteller at moren er den eneste grunnen til at h*n lever. Det er sjokkerende å se hva kommunen og fylkesmannen har utsatt denne familien for, i mange år!

Vi skylder barna som ikke overlevde mobbingen, at det blir bedre! Foreldrene er opptatte av at det som skjedde med deres barn, aldri må skje med andre. Mellom 50.000 og 60.000 barn blir hvert år utsatte for omsorgssvikt, av det offentlige. Barn har i dag f.eks. ikke fri rettshjelp i mobbesaker, og det eksisterer ikke en oppreisningsordning for barn som utsettes for slike overgrep i offentlig omsorg.

Jeg tror at det begynner med enkle ord. Lytte, høre etter, se (etter) og anerkjenne. Det begynner alltid der, og problemet er det ikke alltid skjer. Barnas beste, altså at alle barn har rett til å være trygge, må være høyest prioritert på alle norske skoler. Vi må høre etter, og vi må se. Vi som jobber med barn og unge trenger hjelp til det, for det er vanskelig. Vi lærere får ikke hjelp fra fylkesmannen, vi får pålegg og vurderinger, etter noen uker eller måneder, og da er det ofte for seint.

Hvis en pasient blir utsatt for feilbehandling på et sykehus, finnes det en erstatningsordning. Barn som blir syke etter å ha blitt mobbet, har ingen tilsvarende ordning.

Vi trenger en ny og uavhengig klage- og veiledningsinstans, som svenske barn og unge har. Barn og unge trenger også fri rettshjelp, en oppreisningsordning og varslervern. La oss begynne med å få det på plass. En holdningsendring, til barnas beste, må komme fra ansvarlige voksne. Jeg vil utfordre Stortinget og regjeringen til å gjøre noe med den manglende rettssikkerheten som barn og unge står overfor i skolen i 2019. Barna våre har ingen tid å miste!

Med vennlig hilsen,

Kjartan Espeland, lærer og pappa til tre barn, som har sett og ser altfor mange barn og unge med senskader av mobbing. Tlf.: 454 48 789, e-post: kjartan_espeland@hotmail.com